

کاربرد صکوک در صنعت گردشگری مالزی

همگام با افزایش ثروت در جهان، صنعت گردشگری نیز در حال رشد می‌باشد. این مسئله، فرصت‌های استثنایی را برای صنعت گردشگری اسلامی در مالزی به ارمغان آورده. امیر عباس زینت‌بخش به بررسی این فرصت‌ها و نقش صکوک در استفاده‌ی بهینه از آنها می‌پردازد.

طبق آمار GDP، ۷۶٪ مسافری که به قصد گردش و تفریح به مالزی می‌آیند را گردشگران کشورهای در حال توسعه (برزیل، روسیه، هند و چین) و خاور میانه تشکیل می‌دهند که تعدادشان در مقایسه با گردشگران اروپایی و امرکایی، در سال‌های اخیر، رشد چشم‌گیری داشته است. سازمان گردشگری جهانی ملل متحد (UNWTO) در آخرین گزارش خود، سهم مالزی را از کل گردشگری جهانی بیش از ۹٪ تخمین زده است که عواید حاصل از آن برابر است با ۶ هزار میلیارد دلار. ۳۰٪ از این عواید، حاصل از مخارج بازدیدکنندگان خارجی و ما بقی آن ناشی از مخارج گردشگران داخلی می‌باشد. این صنعت، ۲۶۰ میلیون فرصت (مستقیم و غیرمستقیم) شغلی را فراهم کرده‌است. تعداد کل گردشگرانی که از مالزی دیدن کرده‌اند از مرز ۱ میلیارد گذشته‌است. سهم اروپا، آسیا و اقیانوسیه، آمریکا، آفریقا و خاور میانه از این رقم به ترتیب ۵۲٪، ۲۲٫۸٪، ۱۵٫۵٪، ۵٪ و ۴٫۷٪ می‌باشد. با توجه به این روند رو به رشد، انتظار می‌رود که عدد مذکور تا سال ۲۰۳۰ از ۱٫۸ میلیارد تجاوز نماید.

صنعت گردشگری اسلامی

در گزارش اخیر که توسط CR (سازمان رتبه‌بندی گردشگری حلال) منتشر شد، یک متخصص گردشگری مسلمان مستقر در سنگاپور، ارزش بازار گردشگری مسلمانان را در سال ۲۰۱۳ چیزی حدود ۱۴۰ میلیارد دلار تخمین زده است و پیش‌بینی کرده‌است که این مبلغ تا سال ۲۰۲۰ به ۲۰۰ میلیارد دلار افزایش یابد. طبق آمار CR، مالزی، خوشایندترین مقصد برای گردشگران مسلمان اعلام شده‌است. طبق اطلاعات گردآوری‌شده توسط وزارت گردشگری و کشاورزی مالزی، قریب به ۲۵٫۷ میلیون گردشگر در سال ۲۰۱۳ از این کشور بازدید نموده‌اند و عواید حاصل از این گردشگری بیش از ۲۱ میلیون دلار بوده‌است. پس از مالزی، سنگاپور در جایگاه ششم و ژاپن با ۱۰ پله صعود نسبت به سال ۲۰۱۲ در جایگاه چهارم ایستادند. چنین رقابت سنگینی بین اقتصادهای ملت‌های مسلمان و غیر مسلمان گواهی‌است بر اهمیت صنعت گردشگری اسلامی.

صکوک در صنعت گردشگری

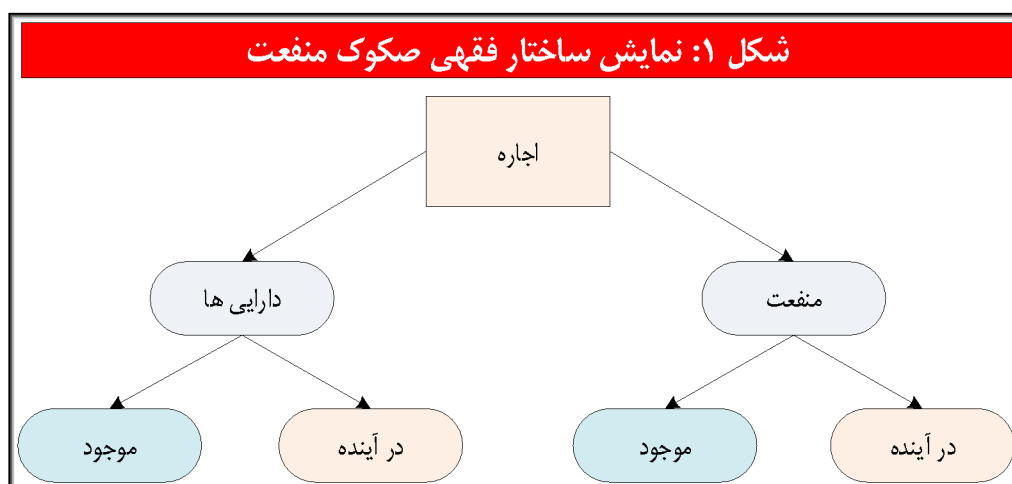
صکوک منفعت: گزینه‌ای مناسب برای تقویت صنعت گردشگری

مالزی، تا کنون، اقدامات بسیاری را در راستای تبدیل شدن به یک قطب گردشگری انجام داده‌است. یکی از اقدامات صورت گرفته توسط دولت مالزی، تدوین برنامه‌ی تحول اقتصادی (ETP) است که هدف آن سوق دادن مالزی به یک اقتصاد پر درآمد تا سال ۲۰۲۰ می‌باشد. در این برنامه (ETP)، گردشگری از لحاظ اهمیت در بخش چهارم قرار گرفته (پس از نفت، گاز و انرژی، لاستیک و خدمات مالی) که این مسئله خود بر استراتژیک بودن این صنعت اذعان دارد. با این حال، مالزی، برای باقی ماندن در این میدان رقابت، می‌بایست با توجه به افزایش ورود گردشگر به این کشور، زیرساخت‌ها و ظرفیت‌های خود را تقویت نماید.

بدین منظور، علاوه بر حذف موانع رشد، فاکتورهای تعیین‌کننده‌ی دیگری از جمله تامین سرمایه و ساختار مالی نیز در رشد این صنعت دخیل می‌باشند. مالزی دارای پیشرفته‌ترین بازار صکوک در سطح جهان می‌باشد و از سوی دیگر با توجه به نو آورانه بودن و انعطاف‌پذیری این بازار، صکوک با پتانسیل‌های منحصر به فردی که دارد، می‌تواند نقش بسزایی در رشد صنعت ایفا نماید. بدین ترتیب، نقش صکوک نباید در صنعت گردشگری فراموش گردد. در میان انواع گوناگون صکوک (مرابحه، اجاره، استصناع، مشارکت و ...)، به نظر می‌رسد که صکوک منفعت گزینه‌ای مناسب برای رشد و ترقی این صنعت باشد.

حکم فقهی صکوک منفعت

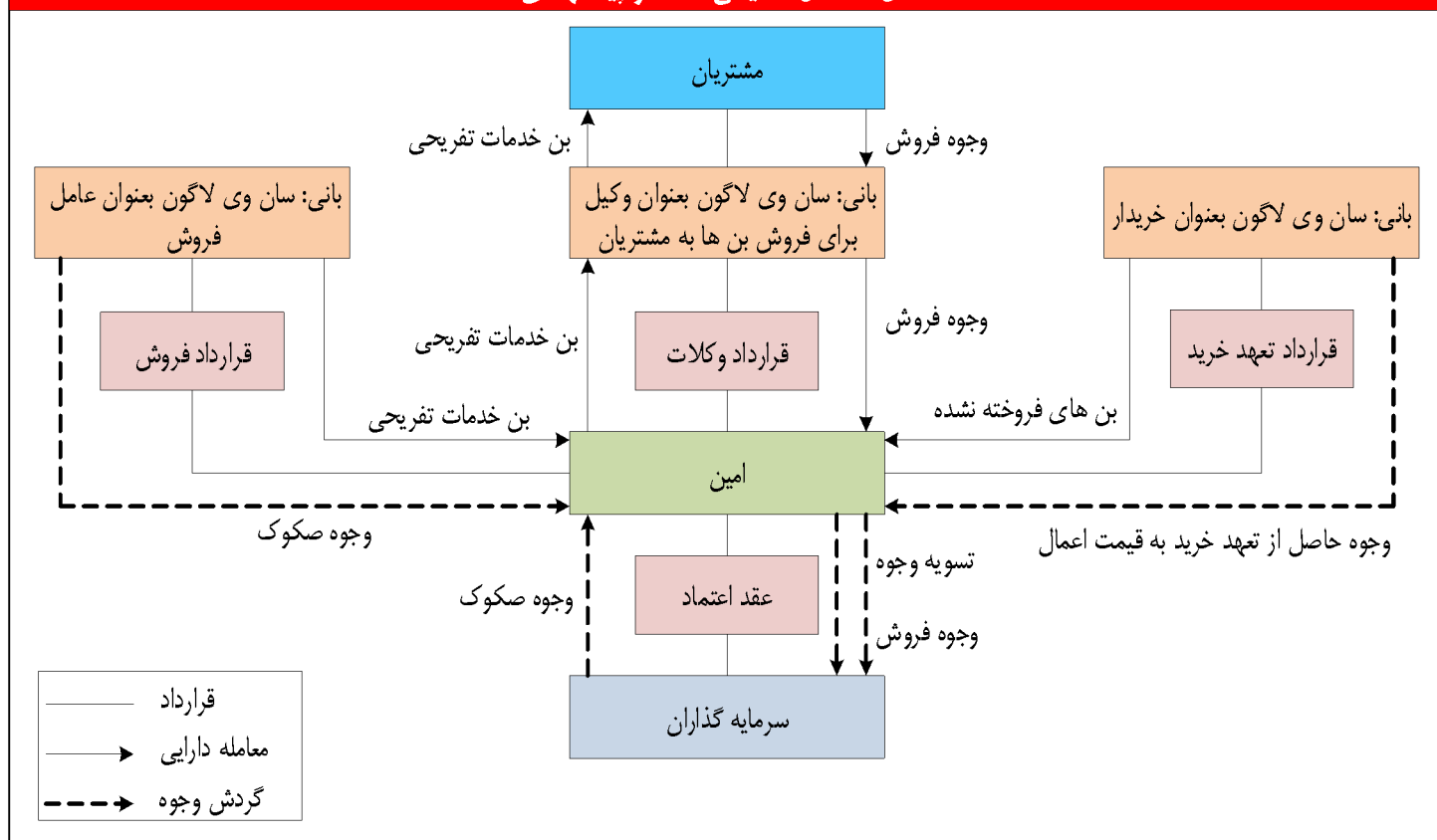
صکوک منفعت ابزاری است که مشروعیتش را از اجاره‌ی موصوفه فی الذمه یا قرارداد اجاره‌ی تحویل در آینده می‌گیرد. صکوک اجاره در حقیقت اوراق بهاداری است که دارنده آن به صورت مشاع، مالک بخشی از دارایی است که منافع آن بر اساس قرارداد اجاره به مصرف کننده یا بانی واگذار شده است. در صکوک اجاره حق استفاده از منافع دارایی یا مجموعه‌ای از دارایی‌ها، در برابر اجاره بها از مالک به شخص دیگری منتقل می‌شود. دریافت دارایی می‌تواند بطور فوری و یا در آینده، طبق تاریخی که توسط طرفین قرارداد مشخص شده است صورت بگیرد. در صورتی که دریافت دارایی در آینده انجام پذیرد، قرارداد، از نوع اجاره‌ی موصوفه فی الذمه یا اجاره‌ی تحویل در آینده می‌باشد. (مجموعه‌های دوم و چهارم در شکل شماره ۱)

ساختار پیشنهادی

به منظور درک ساختار پیشنهادی، فرض نمایید، سانوی لاگون (یک مجموعه یا پارک تفریحی) با استفاده از منافع پارک‌هایش، به منظور تامین مالی پروژه‌های دیگرش تصمیم بر انتشار صکوک منفعت بگیرد. در این راستا، شرکت سانوی - شرکت مادر - می‌تواند بن‌هایی توزیع نماید که حق "ورود به مجموعه سانوی لاگون و استفاده از خدمات تفریحی آن" را، در تاریخ مشخص و برای زمان محدودی در آینده، به دارندگان آنها می‌دهد. از این رو، سانوی می‌تواند از این بن‌ها به عنوان دارایی مبنای انتشار اوراق بهادار در جهت تامین مالی خود بهره بگیرد. شکل شماره ۲ این فرآیند را به خوبی نشان می‌دهد.

شکل ۲: مدل عملیاتی ساختار پیشنهادی

مدل عملیاتی:

۱. امین، به نمایندگی از سرمایه‌گذاران صکوک، بن‌های خدمات تفریحی را از سان‌وی لاگون (بانی) زیر قیمت اسمی (با قیمتی توافقی) خریداری می‌نماید. بدین ترتیب مبلغ بدست آمده از انتشار اوراق صکوک صرف خرید این بن‌ها از شرکت سان‌وی می‌گردد.
۲. پس از خرید بن‌ها، امین، سان‌وی لاگون را بعنوان عامل فروش بن‌ها منصوب می‌نماید که می‌بایست طبق برنامه‌ای مشخص بن‌ها را در بازار توزیع نماید.
۳. به موجب خرید بن‌ها، امین و سان‌وی لاگون وارد قرارداد تعهد پذیرهنویسی می‌شوند و طبق آن سان‌وی لاگون متعهد می‌شود بن‌های توزیع شده‌ای که به فروش نرسیده‌اند را خریداری نماید.
۴. سان‌وی لاگون، بعنوان نماینده امین، بن‌ها را به فروش رسانده و عواید آن را بصورت دوره‌ای به امین می‌پردازد.
۵. امین مبالغ دریافتی از سان‌وی لاگون را در مقاطع مشخص به سرمایه‌گذاران می‌پردازد.
۶. طبق قرارداد تعهد پذیرهنویسی، در صورت به فروش نرسیدن بن‌ها، سان‌وی ملزم به خرید آن‌ها طبق قیمت اعمال شده می‌باشد.
۷. امین، در انتها، کار تسویه‌ی وجوه را به انجام می‌رساند.

نتیجه گیری

- این ساختار، ابتکاری نو در عرصه‌ی صکوک می‌باشد، زیرا مبنای انتشار اوراق، دارایی غیر فیزیکی یا همان "بن استفاده از خدمات" می‌باشد. این ساختار، مناسب ناشرانی است که دارایی فیزیکی بلامانع برای انتشار صکوک در اختیار ندارند؛
- از آنجایی که دارایی مبنای انتشار، غیر ربوی می‌باشد، این صکوک با تخفیف و یا سود قابل معامله می‌باشند؛
- این ساختار، منابع مالی را به سمت اقتصاد واقعی سوق می‌دهد و دیگر نیازی به اهرم مالی نمی‌باشد؛
- فرآیند پرداخت در این ساختار طوری برنامه‌ریزی شده است که ناشر با فروش بن‌ها در بازار تا قبل از تاریخ سررسید تمام مبلغ دریافتی جهت تامین مالی را تسویه خواهد کرد؛
- این ساختار، مناسب شرکتهایی است که دارایی‌های آن‌ها دارای عذر قانونی است اما منفعت آتی آن‌ها قابل محاسبه می‌باشد؛ بعنوان مثال: شرکت‌های تولید نیرو، تلفن همراه، اینترنت، خطوط هواپیمایی و کشتیرانی، بزرگراه‌ها، هتل‌ها، مراکز بهداشتی، مراکز سفرهای زیارتی، مراکز خرید و
- پایان ذکر است که تمامی کشورهای جهان می‌توانند از این ساختار استفاده نمایند، البته به شرط آنکه دارایی‌ها، منفعت‌های مربوطه و پروژه‌ها منطبق با شریعت اسلام باشند.

منبع:

زینت‌بخش، امیرعباس (دکترای مدیریت مالی اسلامی از دانشگاه INCEIF)، کاربرد صکوک در صنعت گردشگری مالزی. ترجمه‌ی مسعود زهره‌وندی (شرکت مدیریت دارایی مرکزی بازار سرمایه). Islamic Finance News، ۲۰ فروردین ۱۳۹۳، ص ۴۰ - ۳۹.